

Karelia-ammattikorkeakoulu
Sairaanhoitaja (AMK)

Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen sairaanhoitajan vastaanotolla

Opas ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta Karelia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille

Jenna-Mari Laakkonen, Tuulia Vesterinen

Opinnäytetyö, joulukuu 2021

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
joulukuu 2021
sairaanhoitajakoulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä(t)

Jenna-Mari Laakkonen, Tuulia Vesterinen

Nimeke

Ihmiskaupanuhrin tunnistaminen sairaanhoitajan vastaanotolla – Opas ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta Karelia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille

Toimeksiantaja

Kirsi Sallinen, Karelia-ammattikorkeakoulu

Tiivistelmä

Ihmiskauppaa on laajalti maailmassa ja uhrien määrä kasvaa jatkuvasti. Ihmiskaupan tarkkaa laajuutta on hyvin vaikea määrittää, koska jokaisella tarkastelijalla on oma näkemysensä ihmiskaupan käsitteestä. Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen on auttamisen lähdekohta. Sairaanhoitajat ovat tärkeässä asemassa lääkärin ja sosiaalityöntekijöiden kanssa uhrin tunnistamisessa.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli lisätä sairaanhoitajaopiskelijoiden valmiuksia ihmiskaupan uhrin tunnistamiseen ja avunpiiriin ohjaamiseen. Tavoitteena oli lisätä tietoutta sairaanhoitajille ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta. Opinnäytetyön tehtävänä oli tuottaa PowerPoint-esitys Karelia-ammattikorkeakoulun opetuskäyttöön.

Tämä opinnäytetyö koostettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Opinnäytetyön toiminnallisena osuutena tehtiin PowerPoint-esitys oppimismateriaaliksi Karelia-ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijoille. PowerPoint-esitys sisältää luotettaviin lähteisiin perustuvaa tietoa ihmiskaupan uhrin tunnistamiskeinoista sekä auttamismenetelmistä.

Kieli
suomi

Sivuja 35
Liitteet 3
Liitesivumäärä 9

Asiasanat

ihmiskauppa, uhriutumisen, auttamismenetelmät, tunnusmerkit

THESIS
December 2021
Degree Programme in Nursing

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. + 358 13 260 600

Authors

Jenna-Mari Laakkonen, Tuulia Vesterinen

Title

Identifying Victims of Human Trafficking at Nurse's Appointment – A Guide for Students of Karelia University of Applied Sciences on Identifying a Victim of Human Trafficking

Commissioned by

Kirsi Sallinen, Karelia University of Applied Sciences

Abstract

Globally, human trafficking is widespread and the number of human trafficking victims is constantly growing. The exact extent of human trafficking is difficult to determine, because each reviewer has their own views on the concept of human trafficking. Identifying a victim of human trafficking is the starting point for helping. Nurses along with doctors and social workers play an important role in identifying the victim.

The purpose of this practice-based thesis was to enhance the competence of nursing students to identify the victims of human trafficking and refer them to care. The aim was to increase awareness among nurses about the identification of the victims of trafficking. The objective of the thesis was to produce an educational PowerPoint presentation for the use of the Karelia University of Applied Sciences.

As a functional part of the thesis a PowerPoint presentation was created as study material for the nursing students of the Karelia University of Applied Sciences. The PowerPoint presentation includes information based on reliable sources on how to identify and help the victims of human trafficking.

Language
Finnish

Pages 35
Appendices 3
Pages of Appendices 9

Keywords

human trafficking, victimisation, intervention, characteristics

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Ihmiskauppa	6
2.1	Mitä ihmiskauppa on ja mistä se syntyy.....	6
2.2	Ihmiskaupan eri muodot	8
2.3	Ihmiskaupan yleisyys Suomessa	8
2.4	Ihmiskaupan lainsäädäntö Suomessa	9
3	Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen ja auttamismenetelmät	11
3.1	Ihmiskaupan uhrin tunnusmerkit.....	11
3.2	Ihmiskaupan uhrin tunnistamis- ja auttamismenetelmät sairaanhoidajan vastaanotolla	13
3.3	Ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmä Suomessa.....	15
3.4	Auttamisen polku Suomessa	16
4	Uhritumisen syyt ja seuraukset	17
4.1	Ihmiskaupan uhriksi joutumiselle altistavat tekijät.....	17
4.2	Ihmiskaupasta aiheutuvat haitat uhrille ja läheisille	17
5	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tehtävä	18
6	Opinnäytetyön toteutus	19
6.1	Opinnäytetyön ideointi ja suunnittelu	19
6.2	Oppaan toteutus	20
6.3	Toiminnallinen opinnäytetyö	21
6.4	Oppaan arviointi.....	21
7	Pohdinta.....	22
7.1	Tuotoksen tarkastelu	22
7.2	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	22
7.3	Oppimisprosessi ja ammatillinen kasvu	23
7.4	Oppimateriaalin hyödynnettävyys ja jatkokehitysideat.....	24
	Lähteet.....	25

Liitteet

Liite 1	Palautelomake
Liite 2	Tiedonhauntaulukko
Liite 3	PowerPoint-esitys

1 Johdanto

Ihmiskaupalle ei ole yhtä ainoaa määritelmää. Ihmiskauppa määritelmänä on haastava, koska maailmassa ei ole yhtä ainoaa ihmiskaupan määritelmää. Ihmiskaupan ilmenemistä ja uhrien määrää on hyvin vaikea arvioida luotettavasti, koska havainnoitu tulos nojaa usein arvioijan omaan ihmiskaupan määritelmään. Ihmiskauppa usein rinnastetaan orjuuteen, jonka rinnalla puhutaan usein sieppaamisesta, kauppaamisesta tai työhön pakottamisesta. Lisäksi on muistettava erottaa ihmiskauppa parituksesta ja ihmisten salakuljetuksesta. Näiden erona jo aiempaan viitaten voidaan mainita uhrin ja tekijän välille syntynyt riippuvuussuhde. YK:n kansainvälisen rikollisuuden yleissopimuksen sekä Palermon yleissopimuksen lisäpöytäkirjassa on määritelty ihmiskaupan käsite oikeudellisella tasolla. Suomessa ihmiskaupan uhrin auttaminen vaatii monen viranomaisen ja tahon yhteistyötä. Auttaminen pyritään järjestämään uhrin tarpeiden mukaisesti. (Korpi 2012.)

Tässä opinnäytetyössämme tarkastelemme ihmiskaupan uhrin tunnistamista ja auttamista sairaanhoitajan vastaanottotyössä, sekä niitä tekijöitä, jotka altistavat uhriutumislle. Tuomme myös esille ihmiskaupan määritelmän ja ihmiskaupan eri ilmenemismuotoja. Lisäksi lyhyesti tutustumme ihmiskaupan lainsäädäntöön sekä historiaan Suomen osalta. Käymme läpi myös eri ihmiskaupan uhrin auttamismenetelmiä.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli lisätä sairaanhoitajaopiskelijoiden valmiuksia ihmiskaupan uhrin tunnistamiseen ja avunpiiriin ohjaamiseen. Tavoitteena oli lisätä tietoutta sairaanhoitajille ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta. Opinnäytetyön tehtävänä oli tuottaa PowerPoint-esitys Karelia-ammattikorkeakoulun opetuskäyttöön.

2 Ihmiskauppa

2.1 Mitä ihmiskauppa on ja mistä se syntyy

Ihmiskauppa on yksi rikoksen muoto ja se on maailmassa yksi suurin rikoslaji asekaupan sekä huumekaupan rinnalla. Maailmalla, kuten myös Suomessakin ihmiskaupan uhrien määrä on kasvusuuntainen. Ihmiskaupalle tyypillistä on riippuvuussuhteen syntyminen uhrin ja tekijän välille. Tämä ilmenee Yle-uutisissa. (Mäkelä 2018.)

Tyypillistä ihmiskaupalle on toisen ihmisen kontrollointi, hyväksikäyttö ja heikkouden hyödyntäminen. Uhrilla ei ole mahdollisuutta päättää itse asioistaan. Ihmiskauppaa ovat ihmisen kuljettaminen, taivuttelu ja majoittaminen, kun tarkoituksena on hyötyä uhrista. Ihmiskaupan uhri määritetään vastaanottolain, laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 2011/746 mukaan. Uhrilla viitataan henkilöön, joka on Suomen auttamisjärjestelmässä, mutta uhri voi olla suomalainen tai ulkomaanlainen. Auttamisjärjestelmän avulla selvitetään, onko kyse ihmiskaupparikoksesta. (Lillsunde 2019.)

Ihmiskaupan auttamisjärjestelmällä viitataan viranomaiseen, joka työssään auttaa ihmiskaupan uhreja, uhrien alaikäisiä jälkeläisiä tai tällaisen rikoksen selvittämisessä auttavia ihmisiä. Apuun on oikeutettu Suomessa oleskelevat toisen maan kansalaiset sekä itse suomalaiset. Järjestelmän menettely pohjautuu lakiin ja toiminta on uhrilähtöistä. Auttamisjärjestelmän toimintaa on laajalti Suomessa ollut jo vuodesta 2006 lähtien. (Ihmiskauppa 2018.)

Ihmiskauppaa on ilmennyt läpi koko ihmiskunnan historian. Ihmiskauppa on nykypäivän orjuutta. Orjuus sanana herättää voimakkaita mielikuvia, joten siksi asiantuntijat puhuvat mieluummin ihmiskaupasta. Ihmiskauppa eroaa entisajan orjuudesta siinä, että se on laitonta. Ihmiskaupan uhri voi olla kuka vain, lähi-kaupan kassajonossa oleva nainen, tai lähipitserian tarjoilija. (Veikkolainen 2019.)

Nykypäivän ihmiskauppa pohjautuu siis orjuuteen, jota on esiintynyt jo antiikin Kreikasta lähtien. Tuon ajan suuret imperiumit eivät toimineet lainkaan ilman orjuutta, käytännössä orjat pyörittivät koko yhteiskuntaa. Orjat olivat alimpana hierarkiassa ja tekivät ilmaista työtä isännilleen. He pystyivät ostamaan itsensä vapaaksi, jos oli tarpeeksi kertynyt omaisuutta. Osalla orjista oli paljon paremmat olot kuin mitä köyhillä talonpojilla oli. (Antiikin historia ja kulttuuri 2020.)

Orjuus loppui Euroopassa 1800-luvulla tai se kiellettiin lailla. Silti nykypäivänä erään arvion mukaan orjia on maailmassa edelleen yli 36 miljoonaa ihmistä ja eräänä orjuuden muotona on ihmiskauppa. (Kaleva 2014.)

YK:n Palermon yleissopimuksen lisäpöytäkirja määrittelee ihmiskaupan näin:

"ihmiskauppa" tarkoittaa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä tai vastaanottamista voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla. Hyväksikäytöksi katsotaan vähintään toisen hyväksikäyttö prostituutiotarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai muu orjuuden kaltainen käytäntö, orjuuden kaltaiset olot tai elinten poistaminen. (Ihmisoikeusliitto 1948.)

Ihmiskauppa siis rakentuu kysynnän ja tarjonnan pohjalta. Missä kysynnän kasvuun ei tartuta, siellä ihmiskauppa lisääntyy. Ihmiskaupan uhri voi olla mies, nainen tai nuori lapsi, mutta on arvioitu, että suurin osa uhreista on naisia ja lapsia. Ihmiskaupan uhrin vaikea tunnistaminen, sekä se, että uhri ei itse tunnista itseään uhriksi, on syynä siihen, miksi ihmiskaupasta on ajansaatossa tullut kannattava markkina-alue. Tätä markkina-aluetta ylläpitäviä henkilöitä, eli ihmiskauppiaita voivat olla verkostoon kuuluvat mafia, pienemmät rikollisryhmät, perheet, ystävät, uskonnollisten yhteisöjen jäsenet. Uhri usein tuntee näistä jonkin ja luottaa siihen. Ruohonjuuritasolla näitä voisi kutsua, rekrytoijiksi, parittajiksi, kuljetuspuolen henkilöiksi, virkamiehiksi tai bordellien ylläpitäjiksi. (Saarni 2016.)

2.2 Ihmiskaupan eri muodot

Ihmiskaupassa rikotaan ihmisen vapautta hyväksikäyttäen uhria. Uhri saatetaan alistettuun asemaan ja hänen vapauttaan omaan päätösvaltaan estetään. Ihmiskauppa ilmenee eri tavoin. Uhriutumisen tapahtuu usein salakavalasti ja pitkällä aikavälillä. Uhri voi olla jotenkin haavoittuvainen tai heikossa asemassa. (Ihmiskauppa 2018.)

Hyväksikäytön muotoja voivat olla muun muassa seksuaalinen eli prostituutio, taloudellinen, kuten kerjäämiseen pakottaminen tai työperäinen. Lisäksi ihmiskaupaa on myös pakottaminen rikollisuuteen, kotitöihin, avioliittoon tai adoptioon ja mahdollinen elin- tai kudoskauppa. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Myös lapsityö, lapsisotilaaksi pakottaminen/värväminen ja ihmiskauppaan liittyvä sijaissyntyttäminen luetaan ihmiskaupan muodoiksi. Lisäksi uusimpana muotona on etuuksiin ja varoihin liittyvä hyväksikäyttö, jossa uhrin kautta otetaan lainoja tai hänen palkkaansa tai tukia käytetään. (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä: vuosikatsaus 2020.)

2.3 Ihmiskaupan yleisyys Suomessa

Ihmiskauppa ilmenee Suomessa eniten prostituutioon pakottamisella tai työperäisellä hyväksikäytöllä. Myös pakkoavioliittoja tai pakottamista rikolliseen toimintaan on tullut ilmi. Ihmiskauppa ylittää valtioiden rajoja, Suomi onkin pääasiassa kauttakulku- tai kohdamaa, mutta jonkin verran ihmiskaupaa tapahtuu myös Suomen rajojen sisällä. (Poliisi 2021.)

Suomessa saamme selville muihin EU:n maihin verraten huomattavasti vähemmän seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai prostituutioon liittyvää ihmiskaupaa. Suomessa tunnistettavasta ihmiskaupasta suurin osa on työperäistä. Tämän jälkeen toiseksi eniten ilmenee seksuaalisen hyväksikäytön uhreja, jotka ovat suomen turvapaikanhakijoita. Vähäistä ihmiskaupan uhrien määrää selittää

Suomessa se, että usein uhri jää tunnistamatta, koska seksuaalinen hyväksikäyttö tuomitaan yleensä parituksena. Tämän vuoksi uhri jää ilman ihmiskaupan uhrien oikeuksia ja uhri saatetaan poistaa Suomesta. (Saarni 2016.)

Suomeen ihmiskaupan uhrin tulevat yleisimmin idästä, rajan takaa, Baltian maista, Thaimaasta ja Nigeriasta. (Saarni 2016.) Toisen lähteen mukaan Suomen ihmiskaupan uhrin ovat lisäksi Suomen, Irakin, Albanian ja Afganistanin kansalaisia. (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä: vuosikatsaus 2020.)

Vuonna 2019 auttamisen piirissä on Suomessa ollut 676 henkilöä, joista 521 ihmistä on oletetusti ollut ihmiskaupan uhreja. Alaikäisiä näistä oli 48. Asiakasmäärät ovat kaksinkertaistuneen kahdessa vuodessa. Suurin osa näistä asiakkaista on joutunut ulkomailla hyväksikäytön kohteeksi, mutta ovat kuitenkin Suomessa päässeet auttamisjärjestelmään. (Maahanmuuttovirasto 2020.)

2.4 Ihmiskaupan lainsäädäntö Suomessa

Ihmisoikeuksien juuret ulottuvat pitkälle historiaan, lähes kaikki yhteisöt ympäri maailmaa ovat luoneet jonkinlaiset sopimukset ihmisoikeuksista. Ajatus yhtäläisistä ihmisoikeuksista, jotka kuuluvat kaikille, otti paikkansa toisen maailmansodan jälkeen. Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa otettiin käyttöön YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, vuonna 1948. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus julistaa, että kaikki ihmiset syntyvät tasa-arvoisena ja vapaina arvoiltaan ja oikeuksiltaan, sekä heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden nimissä (1. Artikla). Ketään ei saa pitää orjana tai orjuuttuna, kaikki orjakaupan muodot ovat kiellettävä (4. Artikla.) Nämä artiklat monien muiden lisäksi ovat hyväksytyt YK:n yleiskokouksessa 10.12.1948 (Ihmisoikeusliitto. 2021.)

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta turvaa uhrille toimeentulon sekä huolenpidon ja avun selvitäkseen ihmiskaupan uhriksi joutumisesta, sekä ihmiskaupan uhriksi tunnistamiseksi hänen perusoikeuksiaan ja ihmisoikeuksia kunnioittaen

(1.pykälä.) Uhriksi epäilty pääsee auttamisjärjestelmän piiriin. Uhriksi epäilty saa myös majoituksen vastaanottokeskuksesta tai muusta vastaavasta tämän lain nojalla (16.pykälä.) Hän voi myös vuokrata itselleen asunnon, kun esittää vuokrasopimuksen tai muun selvityksen vastaanottokeskukselle, jonka piiriin suojelua tarvitseva kuuluu (18.pykälä.) Alaikäinen ilman huoltajaa oleva majoitetaan ryhmäkotiin tai tukiasuntolaan lastensuojelulain perusteella (17.pykälä.) Ihmiskaupan uhrille myönnetään vastaanottoraha, joka turvaa hänelle perustoitteentulon. Alaikäisen lapsen ollessa kyseessä hänelle myönnetään käyttöraha, jos vastaanottokeskus tai ryhmäkoti maksaa muutoin hänen täyden ylläpitonsa. Rahamäärä määräytyy lapsen iän ja kehitystason myötä (19. ja 20.pykälät.) Uhriksi epäilty on myös oikeutettu terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluihin (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 2011/746.)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrein suojelemisesta määrittää ihmiskaupan rikolliseksi toiminnaksi, joka liittyy järjestäytyneeseen rikolliseen toimintaan ja toimii räikeästi ihmisoikeuksia vastaan. Direktiivissä on säädetty, että ihmiskauppaa ehkäisevä toiminta ja sen torjuminen Euroopan unionin alueella ja sen jäsenvaltioissa on ensisijainen tavoite. Direktiivissä tunnustetaan myös se, että naiset ja miehet joutuvat yleensä ihmiskaupan uhriksi eri tarkoituksia varten. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36.)

Lakia kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 sovelletaan henkilöön, jolla on Suomessa oleskelulupa. Tämä laki turvaa ihmiskaupan uhrille mahdollisuudet opetella tapoja ja taitoja, joilla hän soveltuu paremmin ympäröivään yhteiskuntaan. Hänelle turvataan myös hänen oman kulttuurinsa harjoittaminen Suomessa. Laki turvaa erilaiset palvelut, joilla ehkäistään ihmiskaupan uhrin syrjäytyminen yhteiskunnasta. (Laki kotouttamisen edistämisestä 1386/2010.)

Ulkomaalaislakiin 301/2004 lisättiin säännös vuonna 2006 ihmiskaupan uhriksi joutuneen henkilön oleskeluluvasta sekä toipumis- ja harkinta-ajasta. Pykälän 52a momentin mukaan Suomessa oleskeleva ihmiskaupan uhri saa oleskeluluvan, jos uhrin oleskelu on perusteltua ihmiskaupan esitutkinnan tai tuomioistuin käsittelyn vuoksi ja uhri on valmis tekemään yhteistyötä eri viranomaisten

kanssa rikollisten kiinnisaamiseksi. Laki edellyttää myös, ettei uhri ole enää kytköksissä ihmiskaupasta epäiltyjen kanssa. (Oikeusministeriö 2021.)

Rikoslaisissa 9.7.2004/650 määritellään ihmiskauppa ja törkeä ihmiskauppa, sekä rangaistukset molempiin. Ihmiskaupaksi määritellään toiminta, jolla uhrin saa määräysvaltaansa painostamalla tai käyttämällä hyväkseen hänen riippuvaista asemaansa saadakseen uhrin seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi tai pakkotyöhön tai muuhun ihmisarvoa alentavaan kohteluun. Vähimmäisrangaistus on 4 kuukautta ja enimmäisrangaistus 6 vuotta vankeutta. Kudos- ja elinkauppa lasketaan myös saman rangaistuksen piiriin. Törkeäksi ihmiskaupaksi määritellään toiminta, jossa uhria kohtaan käytetään väkivaltaa, uhkailua ja kavaluutta tai aiheutetaan vakava ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila. Lapseen kohdistuva rikos tuomitaan törkeänä ihmiskauppana, koska rikos kohdistuu alle 18-vuotiaaseen lapseen, tai henkilöön, jonka kyky puolustautua on olennaisesti heikentynyt. Törkeästä ihmiskaupasta vähimmäisrangaistus on 2 vuotta ja enimmäisrangaistus 10 vuotta vankeutta. (Rikoslaki 2004/650.)

3 Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen ja auttamismenetelmät

3.1 Ihmiskaupan uhrin tunnusmerkit

Ihmiskaupassa esiintyy hyvinkin varhaisessa vaiheessa jo joitakin tunnusmerkkejä, jotka auttavat ammattilaisia tunnistamaan ihmiskaupan uhrin. On tiettyjä piirteitä, joita henkilöstä voi havaita. Lähes kaikessa ihmiskaupassa yhtenä vahvana tekijänä näkyy se, että jokin ulkopuolinen taho määrittää uhrin elämää alistaen. Näin lopulta syntyy riippuvuussuhde uhrin ja jonkin ulkopuolisen henkilön välille. (IOM 2017.)

On huomattu, että varsinkin seksuaalisen ihmiskaupan uhrit kärsivät laajasti psyykkisistä ongelmista ja oireet usein ovat näkyvämpiä. Näitä oireita ovat muun muassa apaattisuus, univaikeudet, painajaisunet, harhaisuus,

puheentuottamisen häiriöt, väkivaltaisuus sekä omaan kuoreen vetäytyminen. (Roth 2018.)

Ihmiskaupan uhri voi olla hyvinkin pelkäävä tai aranoloinen. Hänen kielitaitonsa voi olla heikko ja hän ei saata haluta ottaa katsekontaktia. Hänellä voi olla tois-tuvia terveydellisiä ongelmia, kuten haavoja, palovammoja ja tulehduksia sekä ihmiskaupan uhri voi käydä usein sukupuolitautitestauksen tai abortin takia vas-taanotolla. Voi olla, että esille tulleille vammoille ei löydy selkeää selitystä tai se-litykset ovat sekavan oloisia. Uhrin osoitetiedot voivat olla myös muuttuneet pal-jon vuosien varrella. (IOM 2017.)

Ihmiskaupan uhri voi myös pelätä puhumasta saattajan tai hänen mukanaan tul-leen tulkin aikana. Hänen mukanaan kulkeva henkilö voi olla ihmiskauppias, joka esiintyy tulkkina. Voi olla, ettei uhri välttämättä tiedä osoitettaan tai työpai-kan sekä esimiehen nimeä. Ihmiskaupan uhrilta voi puuttua henkilöllisyyden to-distava asiakirja, kuten passi. (Ulkoasiainministeriö 2005.)

Viitteitä siitä, että kyse on ihmiskaupan uhrista, ovat hänen elinolosuhteensa, hän ei välttämättä tiedä millä paikkakunnalla tai missä maassa hän on. Joku toi-nen hoitaa hänen asioitaan, eikä hänellä ole henkilöllisyystodistusta tai passia. Hän ei osaa kieltä ja hänellä on aina tulkki mukana. Hän on voinut pukeutua säähän sopimattomalla tavalla. (Ihmiskauppa 2021.)

Hän asuu työpaikallaan tai asuinkelvottomassa rakennuksessa, esimerkiksi pa-rakissa tai maatalousrakennuksessa. Hänellä ei ole avainta omaan asuntoonsa. (Ihmiskauppa 2021.)

Työolosuhteet voivat olla epäinhimilliset, palkkaa ei makseta tai se on olematon työhön nähden. Työpäivät voivat olla ylipitkiä, eikä lomiamia ole. Sosiaalisia suh-teita ei ole tai ne ovat hyvin rajoittuneita, koska tulkki on aina mukana. Psyykki-sessä ja fyysisessä terveydessä on viitteitä siitä, ettei kaikki ole kunnossa, uhri voi olla aggressiivinen tai lamaantunut, hänellä voi olla pahoinpitelyn merkkejä tai uhri voi olla hyvin nälkiintyneen oloinen. Hän voi olla käytökseltään

epäluuloinen ja hyökkäävä. (Ihmiskauppa 2021; The Journal of Legal Nurse Consulting 2020.)

3.2 Ihmiskaupan uhrin tunnistamis- ja auttamismenetelmät sairaanhoidajan vastaanotolla

Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen on pitkä prosessi. Ensin arvioidaan, onko perusteita olettaa ihmisen olevan uhri ja sen jälkeen viranomaistaho päättää virallisesti uhrin asemasta. Lääkärit, sairaanhoitajat ja kuntien sosiaalityöntekijät ovat avainasemassa uhrin tunnistamisprosessissa. Sen jälkeen otetaan yhteyttä auttamisjärjestelmään, uhrin siihen suostuessa, ja syyttäjää käynnistää esitutkinnan liittyen ihmiskaupparikokseen. Maahanmuuttovirasto myöntää uhrille oleskeluluvan tutkinnan ajaksi. (Kuntaliitto 2016.)

Uhrin tunnistamisessa voi käyttää joitakin indikaattoreita. Esimerkiksi, uhri ei katso silmiin, ei tiedä paikkaa ja aikaa, ei halua vastata tai epäröi vastatessaan kysymyksiin vammoistaan. Hän voi olla vastusteleva tai hyökkäävä käyttöksellään, eikä hänellä ole henkilöllisyyspapereita mukanaan. Hän ei tiedä omaa osoitettaan ja hänellä voi olla toinen ihminen mukanaan, joka vastailee kysymyksiin uhrin puolesta. Uhri ei osaa kieltä tai kommunikoi puutteellisella kielitaidolla. Nämä ovat yleisiä hälytysmerkkejä mahdollisesta uhrista. (The Journal of Legal Nurse Consulting 2020; Ihmiskauppa 2020.)

Ihmiskaupan uhriksi epäiltäessä kannattaa kiinnittää muutamiin tekijöihin huomiota. Näitä ovat esimerkiksi selittämättömät mustelmat, palovammat tai viillot ihossa. Uhriksi epäilyllä voi olla jälkiä kiduttamisesta ja katkenneita hampaita. Hänellä voi olla ruuansulatusvaivoja, korkea verenpaine, useita ei haluttuja raskauksia ja vammoja sukupuolielimissä. Yleensäkin uhriksi epäilyllä voi olla merkkejä useista vanhoista ruumiinvammoista. Hän voi olla vakavasti aliravittu. Uhriksi epäilyllä voi olla muistinmenetyksiä, keskittymisvaikeuksia, aivovamma tai vakavia uniongelmia. Kaikkein yleisimpinä uhri voi kärsiä masennuksesta, kohonneesta itsemurhariskistä, toistuvista painajaisista ja avoimesta

vihamielisyydestä. Voimakkaat häpeän ja syyllisyyden tunteet voivat olla myös merkinä mahdollisesta uhritumisesta. (The Journal of Legal Nurse Consulting 2020.)

Journal of Trauma Nursing -lehden 2018 artikkelin mukaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvät uhrit hakevat myös muita huonommin apua terveydenhuollosta. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyy emotionaalista ja psykologista manipulaatiota ja he pelkäävät myös leimatuksi tulemista (Leslie 2018.)

Uhriksi epäiltäessä voi esittää muutamia tarkentavia kysymyksiä. Yhdysvalloissa julkaistu Journal of Trauma Nursing -lehden toimittaja on koonnut listan hyväksi havaituista tunnistamiskeinoista, joihin kuuluu erityiset hälytysmerkit ja mitä uhriksi epäillyltä henkilöltä kannattaa kysyä. Lehti on listannut seulontamenetelmän, jonka mukaan voi edetä ihmiskaupan uhria tunnistettaessa. Peruskysymyksiä ovat seuraavat: Kerro minulle millaisissa asuinolosuhteissa elät? Onko kukaan pyytänyt seksiä rahaa, suojaa tai ruokaa vastaan? Uhataanko sinua väkivallalla, jos olet lähtemässä? (Leslie 2018.)

Tarkentavia kysymyksiä voi myös esittää, tässä niistä muutamia esimerkkejä: Oletko vapaa tulemaan ja menemään, niin kuin haluat? Onko työpaikalla henkilö, joka pelottaa sinua, tai on uhannut vahingoittaa sinua? Oletko jäänyt ilman palkkaa tehdystä työstä? Asutko muiden työntekijöiden kanssa samassa tilassa? Aina kannattaa kysyä myös, kuinka monta työtuntia viikossa henkilö tekee ja onko asuinolosuhteissa mahdollisesti kameroita tai kalterit ikkunoissa, ettei hän pääse pakenemaan. Seksuaalista hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa epäiltäessä on Pennsylvaniassa kokeiltu 14 kohdan kysymyslistaa, johon uhriksi epäilty on vastannut kyllä tai ei. Mitä enemmän kyllä-vastauksia kysymyksiin tulee, sitä enemmän epäillään kyseessä olevan ihmiskaupan uhri. (Leslie 2018.)

Ihmiskaupan uhrin kohtaaminen on aina ainutlaatuinen tilanne. Tavoitteena kohtaamisessa on luoda uhrille turvallinen olo, jotta hän voi kertoa rauhassa tapahtuneesta. Monesti tilanteeseen liittyy turvallisuustekijöitä, jotka vaikuttavat uhrin kertomukseen. Turvallisuustekijä voi olla mukana ollut henkilö, joka

esiintyy uhrin tulkkina. Uhrille on annettava mahdollisuus päättää, haluaako hän puhua naisen vai miehen kanssa asioistaan ja haluaako hän ammattilaistulkin mukaan tilanteeseen. Mahdollisuuksien mukaan on käytettävä moniammatillista tiimiä uhrin tilaa arvioitaessa. On varmistettava, että uhri ymmärtää paikalla olevien ihmisten olevan vaitiolovelvollisia, sekä että tilanteesta on raportoitava eteenpäin. Uhri voi kärsiä niin kutsutusta Tukholma- syndroomasta, jolloin hän on erityisin kiintynyt riistäjäänsä. Uhria ei voi pakottaa puhumaan tai myöntämään olevansa ihmiskaupan uhri, vaan asiaa on lähestyttävä varovaisesti ja uhrin tunteita kuunnellen. Jos tilanne on henkeä uhkaava, on toimittava protokollan mukaan ja ilmoitettava viranomaisille tilanteesta. (The Journal of Legal Nurse Consulting 2020.)

3.3 Ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmä Suomessa

Auttamisjärjestelmään kuuluvat erilaiset tukipalvelut, muun muassa tulkkaus, terveyden- ja sosiaalihuollon palvelut, lainopilliset neuvot, toimeentulotuki ja turvallinen asuminen. Ulkomaalaistaustaiselle uhrille tarjotaan lisäksi mahdollisuutta palata kotimaahansa tai annetaan apua oleskeluluvan hakemiseen. (Ihmiskauppa 2020.)

Ihmiskaupan uhrilla on oikeus yksilöllisen tuen tarpeen arviointiin ja erilaisiin tukipalveluihin. Uhrin ei ole pakko ottaa apua vastaan. Uhrilla on oikeus turvalliseen majoitukseen, sosiaali- ja terveystukipalveluihin, toimeentulotukeen, oikeustukipalveluihin ja tulkkaukseen. Hänelle voidaan tarvittaessa hankkia rikostukihenkilö, joka on koulutettu toimimaan uhrin kanssa. Rikostukihenkilö tulee rikosuhripäivystyksen kautta. Jos kyseessä on alaikäinen uhri, on hänellä oikeus saada apua hänen huoltajansa jäljittämiseksi. (Ihmiskauppa 2021.)

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (17.6.2011/746) turvaa kansainvälistä suojelua hakevan ja tilapäistä suojelua saavan toimeentulon ja huolenpidon sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisen ja auttamisen uhrin oikeuksia kunnioittaen. (Finlex 2021.)

Henkilöä epäiltäessä ihmiskaupan uhriksi, voi häntä ohjata avun piiriin joko itse tai viranomaisten kautta. Seurakunnan työntekijäkin käy hyvin. Mahdolliselle uhrille pitää kertoa auttamisjärjestelmästä ja palveluista, joita se voi tarjota. Uhrin suostuvuus täytyy varmistaa, ennen yhteydenottoa viranomaistahoon. Ihmiskauppa.fi sivustolta löytyy tarvittava puhelinnumero ja sähköpostiosoite, josta ammattihenkilö voi pyytää apua. Uhri voi pyytää apua itsekin, jos haluaa. Auttamisjärjestelmästä saa tulkkausapua tarvittaessa, joidenkin kielien kanssa joutuu hieman odottelemaan tulkin löytämistä. Auttamisjärjestelmässä määritellään, onko uhrilla kiire päästä heti asiakkaaksi vai ei. Jos uhrilla ei ole majoitusta tai hänen henkeään uhataan, hän pääsee välittömästi avun piiriin. Henkeä ja turvallisuutta uhkaavassa tilanteessa on soitettava hätänumeroon 112. (Ihmiskauppa 2021.)

3.4 Auttamisen polku Suomessa

Ihmiskaupan uhrin auttaminen käynnistyy uhrin tunnistamisesta jonkin viranomaisen tai tahon toimesta ja ihmiskaupan uhrin kriteereiden täyttymisestä. Tämän jälkeen uhrin auttaminen alkaa omassa kunnassa tai vastaavasti Joutsenon vastaanottokeskuksessa, jos kunnassa ei ole omaa tahoja tämän asian hoitoon. Tähän ensimmäiseen vaiheeseen kuuluu kirjallinen päätös, arvioinnin jatkuminen ja mahdollinen huostaanotto, jos kyseessä alaikäinen uhri. (Hirvonen 2013.)

Seuraavassa vaiheessa tapahtuu auttaminen, palveluiden tarjoaminen ja tuki. Näitä toimia on muun muassa asumisen järjestäminen, kuten vastaanottokeskus, turvakoti, tukiasunto, lastensuojelulaitos. Muita toimia on kriisiapu, turvallisuuden varmistaminen, koulunkäynnin mahdollistaminen, sote-palvelut, todistajansuojelu, tulkkipalvelut sekä oikeusapu (Hirvonen 2013.)

Viimeiseen lopetusvaiheeseen kuuluu kirjallinen lopetus päätös, paluun tukeminen, kotouttaminen sekä auttamisen jatkumisen turvaaminen. (Hirvonen 2013.)

4 Uhriutumisen syyt ja seuraukset

4.1 Ihmiskaupan uhriksi joutumiselle altistavat tekijät

Tyypillisesti ihmiskauppa alkaa uhrin kauttakulkumaasta tai kohdemaasta. Näissä oloissa uhreja käytetään mm. pakkotyöhön, prostituutioon tai kerjäämiseen. Aina kuitenkin ihmiskaupan uhriksi päätyminen ei vaadi siirtymistä maiden välillä, vaan uhriutuminen on mahdollista myös omalla asuinpaikallaan. Eräs altistava tekijä on uhrin heikko asema, usein käytetään hyödyksi vähävaraisuutta ja ihmisten toivoa paremmasta elämästä. Ihmiskaupan uhrit tulevat usein samoista maista, joista tulee paljon turvapaikanhakijoita Suomeen. Uhrin turvattomuutta on helppo käyttää hyväkseen, hänen on tehtävä niin kuin ihmiskaupparikoksen tekijä vaatii, koska kotiin palaaminen ei ole vaihtoehto. Uhria pelotellaan kotiin palaamisella tai väkivallalla hänen kontrolloimisekseen. (Pakolaisneuvonta 2021.)

Uhri ei välttämättä ymmärrä aluksi olevansa uhri, koska hänen kotimaassaan saattavat elinolosuhteet olla vielä huonommat (Poliisi 2021). Ihmiskaupan uhriksi joutumisen riski liittyy vahvasti taloudelliseen ja sosiaaliseen eriarvoisuuteen. Altistaviksi tekijöiksi luetellaan esimerkiksi alhainen koulutus, työttömyys, köyhyys, perheen sisäinen väkivalta, heikentynyt terveydentila ja huonot kotiolot. Lasten kohdalla varsinkin on ajateltu kulttuurilliset erot, työttömyys, koulutuksen puute, läheisen kuolema ja maan epävakaus lisäävän riskiä. (Hirvonen 2013.)

4.2 Ihmiskaupasta aiheutuvat haitat uhrille ja läheisille

Hyvinkin pitkän ajan kuluttua ihmiskaupasta irtaantumisen jälkeen uhrille voi tulla fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia seurauksia. Uhrit voivat olla väkivallan uhreja tai riippuvaisia huumeille. Lisäksi voi olla seksin kautta ilmeneviä sukupuolitauteja, mielenterveysongelmia, itsetuhoisuutta, ja erkaantumista muusta

yhteiskunnasta. Näistä jotkin oireet voivat ilmaantua heti tai vasta hyvinkin myöhään. (Hirvonen 2013.)

Lisäksi syömishäiriöt, uhrin itsesyytökset, univaikeudet ja tyhjyyden tunne ovat myös yleisiä. Turvapaikanhakijoille oleskeluvan saamisiin liittyvät asiat aiheuttavat myös stressiä. Puhutaan ilmiöstä, Tukholma-syndrooma, jossa uhri luo niin vahvan kiintymyssuhteen ihmiskauppaajaan, että uhri ryhtyy yhteistyöhön tämän kanssa. Näin uhrista itsestään voi lopulta tulla yksi kontakti ihmiskauppaan, jossa hän alkaa rekrytoida lisää ihmiskaupan uhreja. (Hirvonen 2013.)

Trauman luonteeseen vaikuttavat usein uhrin ikä, tausta ja mahdollisesti uhrin kokema väkivallan määrä ja muoto. Usein uhreilla on ongelmia myös vanhemmuuden ja ihmissuhteiden osalta. Uhrin kokemus kulkee hänen matkassaan koko elämän ja osittain hallitsee tätä. Harvoin uhri kykenee normaaliin vuorovaiikutukseen ja usein välttää sosiaalista kanssakäymistä. Itä-Euroopan suunnalta tulleilla uhreilla on yleistä, että heiltä on pois lyöty hampaita, joka on yksi mafian tapa merkata uhrejaan. Tällöin uhri usein välttelee hymyilemistä. Uhrin traumat voivat vanhemmuuden alussa alkaa näkyä uudestaan hyvinkin voimakkaasti. Synnytyskipu voi esimerkiksi laukaista muistikuvia uhrina olon aikana koetusta kivusta. Synnytyksen jälkeen voi ilmetä myös syyllisyyden tunteita mahdollisesti aiemmista aborteista. Uhri voi olla myös ylisuojeleva lapsilleen tai vastaavasti hylätä lapsensa. Lisäksi kasvatustapojen normaali näkemys voi vaihdella paljon. Jotkin uhrin voivat siirtää oman kokemansa väkivallan läheisiin ja lapsiinsa joko lievänä tai hyviinkin voimakkaana. Tällöin uhri itse ei usein ymmärrä toimintansa seurauksia. (Rendic 2015.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tehtävä

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli lisätä sairaanhoitajaopiskelijoiden valmiuksia ihmiskaupan uhrin tunnistamiseen ja avunpiiriin ohjaamiseen. Tavoitteena oli lisätä tietoutta sairaanhoitajille ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta.

Opinnäytetyön tehtävänä oli tuottaa PowerPoint-esitys Karelia-ammattikorkeakoulun opetuskäyttöön.

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Opinnäytetyön ideointi ja suunnittelu

Opinnäytetyö aiheen valinta aluksi tuntui haastavalta. Usea mielenkiintoinen aihe olikin jo työstetty aiemmin. Koska halusimme tehdä opinnäytetyön aiheesta, jonka koimme tärkeäksi ja hyödylliseksi ja jonka saimme toteuttaa käytännönläheisesti, päätimme valita aiheeksemme toiminnallisen opinnäytetyön. Niinpä laadimme Karelia-ammattikorkeakoulun sairaanhoitajakoulutukselle toimeksiantajan pyynnöstä opetusmateriaalina oppaan, ihmiskaupan uhrien tunnistamiseksi ja auttamiseksi.

Valitsimme opinnäytetyöksemme ihmiskauppaan liittyvän aiheen, koska ihmiskauppaa on myös Suomessa ja se on mielestämme jatkuvasti ajankohtainen asia, mutta kuitenkin sosiaali- ja terveysalan opiskelijat eivät saa siitä tarpeeksi tietoa opintojensa aikana. Ainakaan itse emme kokeneet saavamme tarpeeksi tietoa.

Aloitimme syksyn 2020 aikana ensimmäisenä etsimään tietoa eri lähteistä. Keivällä 2021 huomasimme, että työn rajaaminen on haastavaa, ja punainen lanka työllemme oli kadoksissa. Päätimme jaotella eri osiot, mistä hakea tietoa, koska teimme työn parityönä. Samoin jaoimme suomenkielisten ja englanninkielisten lähteiden etsimistä.

Niin kuin aiemmassa jo kerroimme, niin suunnitteluun käytimme aikaa paljon, koska aihepiiriä oli vaikea rajata sopivaksi kokonaisuudeksi. Ihmiskaupasta Suomen sisällä on melko vähän tutkittua tietoutta. Lukemalla eri lähteitä, alkoi hahmottua rajaus opinnäytetyölle. Muutamit ohjaustunnit auttoivat suunnan etsimisessä työlle. Kesän 2021 aikana oivalsimme ryhtyä työstämään

opinnäytetyötä Teams-ympäristössä, joka helpotti materiaalin keräämisessä, siihen tutustumisessa ja työn kirjoittamisessa parin kanssa yhtäaikaisesti. Tässä ympäristössä molemmat hahmottivat paremmin mitä toinen parista oli työstänyt.

Oppaan teimme PowerPoint-muodossa. Sitä kumpikin vuorollaan sai työstää, se oli tämän työn helpoin ja mielenkiintoisin osio mielestämme, siihen alusta alkaen meillä oli yhteinen visio.

6.2 Oppaan toteutus

PowerPoint-oppaan pohjan loimme jo opinnäytetyön käynnistelyn aikana. Näin saimme laittaa itsellemme ylös hyviä ajatuksia oppaaseen. Kumpikin sai kirjoittaa opasta vuorollaan ja keskustelimme ideoista. Tutustuimme aluksi materiaaleihin, joissa kerrottiin ohjeita hyvästä oppaasta.

Pyrimme siihen, että oppaasta rakentuisi selkeä ja alusta asti mielenkiintoa herättävä oppimateriaali. Halusimme, että väri ja teema kohtaisivat aiheen kanssa. Tumma väri ja selkeä fontti auttavat luomaan oppaasta yksinkertaisen. Lisäsimme oppaaseen aiheeseen liittyviä kuvia luomaan mielenkiintoa.

Aika ajoin kertosimme hyvän oppaan ohjeita, jotta esitys ei lähtisi väärille teille. Näytimme esitystä tuttavapiirissä läheisille, jotka saivat tutusta oppaaseen ja tuoda esiin mielipiteitä, jotka auttoivat meitä oppaan lopullisessa työstämisessä.

Hyvä PowerPoint-opas on selkeä ja perusesitykseltään lyhyt. Esitys on suunniteltu visuaalisesti selkeäksi ja sopivaksi kokonaisuudeksi. Ensimmäinen dia herättää mielenkiinnon esitystä kohtaan ja esitys on pidetty ulkonäöltään yksinkertaisena. (Proakatemia 2020.)

Selkeä väliotsikointi ja kuvat tekevät oppaasta helposti luettavan ja ulkoasultaan kiinnostavan. Opas on hyvä huomioida lukijan näkökulmasta, jotta esitys olisi helppo ymmärtää. Ohjeissa käskymuotojen käyttäminen auttaa lukijaa hahmottamaan, mikä on hänen tehtävänsä ja mikä jonkun toisen. (Kotus 2020.)

6.3 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö käsittää yhden opinnäytetyön muodoista. Siinä on mahdollista ohjeistaa tai opastaa jotakin toimintaa tai esimerkiksi järjestää jotakin toimintaa. Eli käytännössä se voi olla jokin opas, ohje, markkinointiväline, verkkosivusto, tapahtuma tai projekti. Toiminnallinen opinnäytetyö jakautuu kahteen osaan: ensimmäiseen, toiminnalliseen eli produktioon ja toiseen osaan, jossa dokumentoidaan ja arvioidaan koko prosessi. Myös toiminnallisessa opinnäytetyössä on näyttävä tutkimuksellinen puoli, joka voi ilmetä koulutusalan näkymisenä taustalla, teksti perustuu tietoperustaan ja on argumentoivaa eli perustelevaa. (Airaksinen 2009.)

Tämän opinnäytetyön toiminnallinen osuus on koottu PowerPoint-esityksen muotoon. Esityksessä on lyhyesti käyty läpi, mitä ihmiskaupan eri käsitteet tarkoittavat ja mihin asioihin pitää kiinnittää huomiota uhria tunnistettaessa. Toimeksiantajana oli Karelian ammattikorkeakoulun lehtori ja tämä lyhyeksi oppaaksi koottu PowerPoint-esitys jäi opetuskäyttöön Karelia ammattikorkeakoululle. Oppaaseen koottu tieto perustuu luotettaviin, tarkastettuihin ja monipuolisiin tietolähteisiin, näin työssämme tuli esille tutkimuksellinen näkökulma.

6.4 Oppaan arviointi

Esittelimme opinnäytetyön toiminnallisen tuotoksen muutamille tuttaville ja opiskelukavereille. He saivat antaa meille palautetta työstä liitteenä olevan palautelomakkeen pohjalta. Palautteista kävi ilmi, että kaikki lukijat saivat uutta tietoa kyseisestä aiheesta. Oppaan arvioijat kokivat mielenkiintoiseksi ja selkeäksi. Olenaisia asioita tuli kattavasti esille. Moni materiaaliin tutustunut jäi kaipaamaan lukuja laajemmin ihmiskaupan uhrien määrästä tällä hetkellä Suomen osalta.

Saimme toiminnallisesta tuotoksesta palautetta myös toimeksiantajalta. Hän koki tuotoksen mielenkiintoiseksi tietopaketti ja toi myös esille aiheen olevan

merkityksellinen sekä tärkeä opiskeleville ja myös jo valmistuneille sairaanhoitajille.

Tuotoksen ulkoasun tumma pohjaväri toi esille aiheen vakavuuden ja sisältö oli hyvä sekä informatiivinen toimeksiantajan mielestä. Korjauskehotuksina toimeksiantaja toi esille muutamia kirjoitusvirheitä sekä lauserakenteita. Hän toi esille myös maininnan, että jotkin diat sisältävät paljon tekstiä. Kuitenkin näin kokonaisuus hahmottuu paremmin, kun samaan aiheeseen kuuluvat asiat ovat samalla dialla.

7 Pohdinta

7.1 Tuotoksen tarkastelu

Tämän opinnäytetyön toiminnallinen osuus, eli opetuskäyttöön tuleva oppimismateriaali auttaa sairaanhoitaja opiskelijoita saamaan luotettavaa tietoa ihmiskaupan käsitteestä ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta sekä auttamisesta. Tuotos on rakennettu laajuudeltaan sopivaksi ja sen tieto perustuu laadinta hetkellä olleisiin luotettaviin lähteisiin. Tämä tuotos antaa sairaanhoitajaopiskelijoille tulevaan ammattiin ja työelämään tietoa ihmiskaupasta, josta tieto muutoin voisi jäädä vähäiseksi.

Toiminnallinen tuotos eli PowerPoint - esitys on Karelia-ammattikorkeakoulun opetuskäytössä, jossa heidän on mahdollista liittää esitys esimerkiksi osaksi jotakin Moodle-ympäristön verkkokurssia.

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyötä kirjoittaessamme peilasimme tiedon laatua tulevaan sairaanhoitajan työhön. Halusimme tuoda esille tietoa, joka tukee sairaanhoitajana ammattitaitoa ja eettisiä ohjeita. Sairaanhoitajan eettisissä ohjeissa muun muassa

mainitaan, että sairaanhoitaja hoitaa potilaita tunnistuen jokaisen yksilöllisyyden ja hoidon tarpeen, sekä huomioi elämän taustatekijät. Sairaanhoitaja on vastuussa varmistamaan moniammatillisen yhteistyön sujuvuuden ja potilaan hyvän hoidon toteutumisen. (Sairaanhoitajaliitto 2021.)

Opinnäytetyömme sisältö ja oppi edistävät sairaanhoitajien eettisten ohjeiden toteutumista. Lisäksi opinnäytetyö perustuu luotettaviin tietolähteisiin ja moneen kertaan tarkistettuun tietoon. Samat tiedot löytyvät useasta eri tietolähteestä ja se tekee tästä opinnäytetyöstä myös luotettavan. Lähteiden taustoista ja tiedoista on otettu tarkasti selvää, sillä ihmiskaupan eri muodot aiheuttavat sen, että eri lähteissä tieto aluksi tuntui poikkeavan toisesta lähteestä paljonkin. Tarkemman tarkastelun jälkeen kävi ilmi, että eri ihmiskaupan muodot antavat muun muassa eri uhri määriä, eri tunnusmerkkejä sekä eri auttamisen menetelmän vaihtoehtoja.

7.3 Oppimisprosessi ja ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön prosessin aikana opimme omista oppimistavoista paljon. Luotettavan tiedon hakeminen kehittyi paljonkin työn aikana. Haastavissa tilanteissa saimme lisäharjoitusta ongelmanratkaisutaitojen suhteen. Parityöskentelystä opimme myös uutta kokemusta ja koimme sen myös rikkautena. Omien ajatusten ollessa solmussa pari löysikin polun ratkaisuun.

Ihmiskauppa oli käsitteenä aika tuntematon ja emme oikein tienneet millaisesta asiasta on kyse. Prosessin edetessä aloimme oivaltaa, kuinka tärkeästä asiasta on kyse ja kuinka tärkeää on tuoda muiden opiskelijoiden tietoisuuteen mitä ihmiskauppa on ja kuinka ihmiskaupan uhri tunnistetaan.

Prosessi pitkittyi, koska aiheen rajaaminen ja luotettavan tiedon löytäminen oli vaikeaa. Pyrimme löytämään tutkittuja lähteitä opinnäytetyöhömme, että työstä tulisi luotettava. Monessa lähteessä oli vain sivuttu ihmiskauppaa yhdellä lauseella, joten jouduimme paljon käyttämään aikaa sopivien lähteiden löytämiseen. Luimme paljon erilaista aineistoa, varsinaisia tutkimuksia ihmiskaupasta

ei juurikaan löytynyt oikeasta näkökulmasta. Käytimme paljon aikaa aineiston analysointiin ja tarkistimme, onko samaa tietoa muissakin teksteissä, mitä luimme.

Aiheena ihmiskaupan uhrin tunnistaminen oli haastava, koska suoria vastauksia ei ollut oikein missään. Se teki opinnäytetyön tekemisestä haastavaa, mutta koimme tekevämme tärkeästä aiheesta opinnäytetyötä, josta olisi hyötyä tulevaisuudessa muillekin sairaanhoitajaopiskelijoille.

7.4 Oppimateriaalin hyödynnettävyys ja jatkokehitysideat

Mielestämme opinnäytetyö antaa arvokasta lisätietoa sairaanhoitajaksi opiskeleville. Tämän alueen oppi ei välttämättä muutoin tulisi esille. Aihe on ulkomaailmassa piilossa oleva osa-alue, joka aukenee monelle tutustuessaan tähän materiaalin.

Tämä aihealue on koko ajan tulossa yhä enemmän esille ja sen myötä tiedon määrä, ja tilastot myös Suomenkin osalta päivittyvät jatkuvasti. Koulutustarkoitukseen luotu oppimateriaali pääpiirteittään pysyy kattavana, mutta vuosien saatossa jos Suomen kohdalta ilmenee luotettavaa tilastotietoa ihmiskaupasta, se olisi hyvä päivittää opinnäytetyöhön. Materiaaliin voisi tulevaisuudessa myös etsiä esimerkki kertomuksia ihmiskaupasta. Äänelliset videot materiaalissa toisi työlle myös esteettömyyttä.

Lähteet

- Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö tekstinä. toiminnallinenopin-
nayetetyo://www.slideshare.net/mobile/TiinaMarjatta/kstin/. 2.1.2021.
- Antiikin historia ja kulttuuri, Orjuus antiikin Roomassa. <https://antiikinhistoriaja-kulttuuri.com/2015/10/12/orjuus-antiikin-roomassa>. 7.12.2020.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36/EU 5.4.2011. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_2011.101.01.0001.01.FIN&toc=OJ%3AL%3A2011%3A101%3ATOC. 18.11.2021.
- Hirvonen, J. 2013. Sosiaalityö ja ihmiskauppa, kuntouttavan työn käytännöt Suomessa ja Venäjällä. Mikkeli: Kopijyvä Oy.
- Ihmiskauppa. 2018. Mitä on ihmiskauppa? [www. Ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa](http://www.Ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa). 27.9.2020.
- Ihmiskauppa. 2020. https://www.ihmiskauppa.fi/hae_apua/auttamisjarjestelman_tarjoama_apu. 3.1.2021.
- Ihmiskauppa. 2020. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä: vuosikatsaus. https://www.ihmiskauppa.fi/files/525/Ihmiskaupan_uhrien_auttamisjarjestelman_vuosikatsaus_1.1.-_31.12.2020.pdf. 15.10.2021.
- Ihmiskauppa. 2021. https://www.ihmiskauppa.fi/tietoa_auttajille/ihmiskaupan_uhrien_auttamisjarjestelma/ihmiskaupan_uhrien_auttamisjarjestelman_tarjoama_apu. 25.10.2021.
- Ihmisoikeusliitto. YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus. 10.12.1948/. <https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>. 21.10.2021.
- Ihmiskaupan uhrin ensivaiheen tunnistaminen ja palveluohjaus. 2017-Ohje sosi-
aali- ja terveydenhuollon ammattilaisille (IOM). [https://stm.fi/docu-ments/1271139/6464455/Ihmiskaupan+uhrin+ensivaiheen+tunnistaminen+ja+palveluohjaus+2017.pdf/da878a35-e38f-492d-a9b6-159b1c616e2c](https://stm.fi/documents/1271139/6464455/Ihmiskaupan+uhrin+ensivaiheen+tunnistaminen+ja+palveluohjaus+2017.pdf/da878a35-e38f-492d-a9b6-159b1c616e2c). 24.10.2020.
- Journal of Legal Nurse Consulting. Identifying victims of human trafficking: What to look for in healthcare setting. 1.9.2020. <https://web-s-ebsohost-com.tietopalvelu.karelia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=02a8dc1a-54a4-4685-b19e-8b60d2879259%40redis>. 4.11.2021
- Korpi, E. 2012. Kauppaa vai järjestämistä? Ihmiskaupparikos rajavalvonnan näkökulmasta. Kopijyvä oy.
- Kotimaisten kielten keskus. 2020. https://www.kotus.fi/ohjeet/virkakieliohjeita/ohjeita_ohjeiden_tekijoille. 7.12.2020.
- Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta. 2011. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110746>. 25.10.2021.
- Laki kotouttamisen edistämisestä. 2010. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>. 18.11.2021.
- Leslie, J. Human Trafficking: Clinical Assessment Guideline. Journal of Trauma-Nursing. 1.9.2018. <https://web-s-ebsohost-com.tietopalvelu.karelia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=9&sid=5cc23f55-524d-4733-98e0-0ddb97cda114%40redis>. 15.11.2021

- Lillsunde, P. 2019. Sosiaali- ja terveysministeriö. Asiantuntijalausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle: Ihmiskaupan kaltainen pakkotyö. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2019-AK-258160.pdf>. 4.12.2020.
- Maahanmuuttovirasto. 15.1.2020. <https://migri.fi/-/ihmiskaupan-uhrien-auttamis-jarjestelmaan-ennatysmaara-suomessa-ihmiskaupan-uhriksi-joutu-neita?ref=newsroom>. 25.10.2021.
- Mäkelä, V. 2018. Ihmiskaupan uhreja tunnistetaan Suomessa yhä heikosti – huumeidenkäyttäjä voi olla ihmiskaupan uhri, jos hänet pakotetaan tekemään rikoksia. Yle uutiset. yle.fi/uutiset/3-10509678. 26.10.2021.
- Pakolaisneuvonta 2021. <https://www.pakolaisneuvonta.fi/asiantuntijajarjesto/tieto-pakolais-ja-ulkomaalaisoikeudesta/ihmiskaupan-uhri>. 28.9.2021.
- Poliisi. 2021. <https://poliisi.fi/ihmiskauppa/>. 28.9.2021.
- ProAkatemian esseepankki. 2018. Näin teet näyttävän powerpoint esityksen. <https://esseepankki.proakatemia.fi/nain-teet-nayttavan-powerpoint-esityksen/>. 7.12.2020.
- Rendic, P. 2015. Ihmiskaupan kasvot. Ryttylä. Kustannus Oy Uusi Tie.
- Rikoslaki 19.12.1889/39. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L.25> 18.11.2021.
- Rikosuhripäivystys. 2020. Ihmiskaupan uhri voi olla kuka tahansa. <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/ihmiskauppa/>. 25.9.2020.
- Roth, V. 2018. Kansallisen ihmiskaupparaportoin näkökulma: tunnistamisesta oikeuksien toteutumiseen. <https://slideplayer.fi/slide/15162525/>. 10.10.2021.
- Saarni, M. 2016. Orjuus tänään. Helsinki: Otava.
- Sairaanhoitajaliitto. 2021. Ammattietiikka ja kollegiaalisuus- sairaanhoitajan eettiset ohjeet. <https://sairaanhoitajat.fi/ammatti-ja-osaaminen/kollegiaalisuus-ja-ammattietiikka/>. 19.11.2021.
- Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. 2020. Ihmiskaupan uhrit. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/ihmiskaupan-uhrit/>. 26.9.2020.
- Ulkoasiainministeriö. 2005. Ihmiskaupan vastainen toimintasuunnitelma. https://um.fi/documents/35732/48132/ihmiskaupan_vastainen_toimintasuunnitelma_2005/5de4409a-f2e7-8732-348d-d2659d6552e1?t=1525859958738. 24.10.2020.
- Utriainen, T. 2014. Orjuuden historiaa ja nykypäivää. Kaleva <https://www.kaleva.fi/orjuuden-historiaa-ja-nykypaivaa/1908294>. 3.1.2021.
- Veikkolainen, S. 2019. ”Tapan sun äitis, jos et tottele!”- Ihmiskauppa on tämän päivän orjuutta ja sitä on myös Suomessa. Yle-uutiset. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/01/28/tapan-sun-aitis-jos-et-tottele-ihmiskauppa-on-taman-paivan-orjuutta-ja-sita-on>. 28.9.2020.

Palautelomake

- ❖ Voisitko ajatella , että tästä oppaasta on sinulle hyötyä tulevassa ammattissasi?

- ❖ Tuliko oppaassa sinulle uutta asiaa?

- ❖ Oliko opas mielestäsi selkeä ja mielenkiintoa herättävä?

- ❖ Oliko oppaan tieto luotettavaa mielestäsi?

- ❖ Olisiko mielessäsi jotakin ideoita oppaan kehitykseen liittyen?

Tiedonhauntaulukko

Tiedonhaku aiheesta "ihmiskaupan uhrin tunnistaminen"

Tietokanta Hakusanat ja rajaukset Hoitotyön suositukset	Osumat	Valitut
Käypähoito-suositukset	0	0
Terveysportti	0	0
Medic; human trafficking AND victim 2011-2021	1	0
Cochrane; victim AND human trafficking 2011-21	2	0
Cinahl ;Human trafficking, english, full text, 2020-2021	239	3
Pubmed; human trafficking, 2020-2021 ;human trafficking AND victim full text 2020-2021	1198 49	2 2
Google scholar ; ihmiskaupan uhrin tunnistaminen 2020-2021	262	5

IHMISKAUPPA

- Mitä ihmiskauppa tarkoittaa?
- Mistä ihmiskauppa syntyy?
- Ihmiskaupan eri muodot
- Ihmiskauppa Suomessa
- Ihmiskauppaan liittyvä lainsäädäntö

Kuvallähde: <https://media.istockphoto.com/photos/crumpled-pieces-of-paper-with-the-words-human-trafficking-picture-id928832706?k=20&m=928832706&s=612x612&w=0&h=x0a2g9LuzRJmegZ9A2dponJw5oEas4b2bRvJ7WErdI=>

Mitä ihmiskauppa tarkoittaa?

- Luetaan yhdeksi rikoksen muodoksi.
- Suurin rikoslaji ase- ja huumekaupan rinnalla.
- Uhrin ja tekijän välille yleensä syntyy riippuvuusuhde.
- Tyyppillistä toisen ihmisen kontrollointi, sekä kuljettaminen, majoittaminen ja taivuttelu, jossa pohjatarkoituksena uhrista hyötyminen.
- Hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä tai vastaanottamista voimankäytöllä uhkaamisen tai pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla.
- Hyväksikäyttö prostituutiotarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai elinten poistaminen.

https://cdn.pixabay.com/photo/2015/11/03/09/03/question-mark-1019993__340.jpg

Mistä ihmiskauppa syntyy?

- Ihmiskaupan uhrien määrä maailmalla ja suomessa on kasvusuuntainen koko ajan.
- Läpi koko historian on ilmennyt ihmiskauppaa.
- Entisaikana oli orjuutta, nykyisin ihmiskauppaa.
- Erona orjuuteen se, että ihmiskauppa on laitonta.
- Ihmiskauppaa voi olla missä vain; se rakentuu kysynnän ja tarjonnan pohjalta.
- Yleensä uhri ei tunnista itseään uhriksi. Ja tätä voidaan pitää yhtenä syynä ihmiskaupan muodostumista kannattavaksi markkina-alueeksi.
- Ihmiskaupan markkina-aluetta pyörittää ihmiskauppioiden verkosto, johon voi kuulua mafia, rikollisryhmä, perhetuttu, ystävä tai uskonnollisen yhteisön jäsen.
- Usein uhri tuntee jonkin henkilön näistä ihmiskauppiaista ja luottaa siihen.
- Ruohonjuuritasolla kauppiat ovat rekrytoijia, parittajia, virkamiehiä, kuljetushenkilöitä

Ihmiskaupan eri muodot

- Seksuaalinen hyväksikäyttö, prostituutio
- Taloudellinen hyväksikäyttö, kuten kerjäämiseen pakottaminen
- Rikollisuuteen pakottaminen, huumeiden myynti, taskuvarkaudet
- Pakkoavioliittoon pakottaminen/myyminen
- Adoptioon pakottaminen
- Elin- tai kudoskauppaan pakottaminen
- Työperäinen ihmiskauppa, pakottaminen kotitöihin, ravintolat ym.

Kuvailmahdia: https://cdn.pixabay.com/photo/2021/03/29/10/03/woman-6133583_340.jpg, https://cdn.pixabay.com/photo/2018/03/26/06/33/love-3261271_960_720.jpg, https://cdn.pixabay.com/photo/2018/04/05/03/46/maid-3291016_340.png

Ihmiskaupan eri muodot

- Lapsityö
- Lapsisotilaaksi pakottaminen/ värvääminen
- Sijaisennytämiseen pakottaminen
- Etuuksien ja varojen hyväksikäyttö, jossa uhrin nimiin otetaan lainoja tai hänen tukia tai palkkaansa käytetään. Tämä on usein ihmiskaupan muoto.

kuva: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/03/02/11/59/child-1235104_340.jpg

Ihmiskauppa Suomessa

- Ihmiskaupan uhri voi olla mies, nainen tai lapsi.
- Yleisimmin kuitenkin uhri on lapsi tai nainen.
- Suomessa yleisintä on prostituutioon pakottaminen ja työperäinen hyväksikäyttö. Jonkin verran myös pakkoavioliittoja ja rikolliseen toimintaan pakottamista on tullut ilmi.
- Yleistä on myös että turvapaikanhakija on ihmiskaupan uhri.
- V.2019 Suomen auttamisen piirissä on ollut 676 henkilöä, joista 521 ihmistä on oletetusti ollut ihmiskaupan uhreja. Alaikäisiä näistä oli 48. Asiakasmäärät olivat tässä hetkessä kaksinkertaistuneet kahdessa vuodessa.

Ihmiskauppa Suomessa

- Muihin EU- maihin verraten Suomessa saamme vähemmän selville seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa.
- Suomessa hyvin usein uhri jää tunnistamatta, koska yleensä seksuaalinen hyväksikäyttö tuomitaan parituksena. Tällöin uhri jää ihmiskaupan uhrin avunpiirin ulkopuolelle.
- Suomi on pääasiassa kauttakulku- tai kohdemaata, mutta jonkin verran ihmiskauppaa tapahtuu myös suomen rajojen sisällä.
- Yleisimmin uhrin tulevat idästä, rajan takaa sekä Baltian maista, Thaimaasta ja Nigeriasta.
- Lisäksi myös Suomen auttamisjärjestelmän uhrin joukossa on myös Irakin, Albanian ja Afganistanin kansalaisia.

KNOW THE RULES

Ihmiskauppaan liittyvä lainsäädäntö

- Kaiken pohjalla on ajatus yhtäläisistä ihmisoikeuksista.
- YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus vuodelta 1948, julistaa, että kaikki ihmiset syntyvät tasa-arvoisina ja vapaina arvoiltaan ja oikeuksiltaan. Lisäksi tämän mukaan ketään ei saa pitää orjana tai orjuutettuna ja kaikki orjakaupan muodot on kiellettävä.
- Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (17.6.2011/746) takaa uhrille toimeentulon ja huolenpidon sekä avun toipumiseen ihmiskaupan uhriksi joutumisesta.

Kuvallähde: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/10/13/08/48/rule-1752415__340.jpg

Ihmiskauppaan liittyvä lainsäädäntö

- Ulkomaalaislakiin 301/2004, on lisätty säännös vuonna 2006. Tässä selvennetään ihmiskaupan uhriksi epäillyn henkilön oleskeluluvasta ja harkinta-ajasta. Pykälällä turvataan oleskelulupaa, mutta edellytetään myös ettei uhrilla ole enää kytköksiä ihmiskaupasta epäilyihin.
- Laki kotoutumisen edistimisestä 1386/2010, koskee henkilöä jolla on oleskelulupa. Lailla turvataan uhrille keinot opetella taitoja ja tapoja suhtautua ympäröivään yhteiskuntaan. Tämän lain tarjoamat eri palvelut ehkäisevät syrjäytymistä yhteiskunnasta.

Ihmiskauppaan liittyvä lainsäädäntö

- EU:n parlamentin ja neuvoston direktiivi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä näiden uhrien suojelemisesta määrittää ihmiskaupan rikolliseksi toiminnaksi. Direktiivi säätää myös, että EU:n alueella ihmiskaupan torjuminen on ensisijainen tavoite.
- Rikoslaisissa 9.7.2004/650 määritellään ihmiskauppa ja törkeä ihmiskauppa sekä näihin rangaistukset. Ihmiskauppa on toiminta jossa uhri saadaan määräysvaltansa alle painostamalla tai hyväksikäyttämällä tätä uhrin päätyen pakkotyöhön, seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi tai muuhun ihmisarvoa alentavaan kohteluun. Vähimmäisrangaistus on 4kk ja enintään 6 vuotta vankeutta. Kudos- ja elinkauppa kuuluu tähän samaan rangaistukseen.

Kuvallähde: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/10/28/16/45/horizontal-1010894__340.jpg

Ihmiskauppaan liittyvä lainsäädäntö

- Lisäksi edellä mainitussa Rikoslaisissa 9.7.2004/650 määritellään lisäksi törkeä ihmiskauppa. Tässä uhria kohtaan käytetään väkivaltaa, uhkailua ja kavalluutta. Uhrille voi myös aiheutua vakava ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila. Lapseen kohdistuva rikos tuomitaan aina törkeänä ihmiskauppana, koska rikos kohdistuu alle 18-vuotiaaseen. Törkeän ihmiskaupan rangaistus on vähintään 2 vuotta ja enintään 10 vuotta vankeutta.

IHMISKAUPAN UHRIN TUNNISTAMINEN JA AUTTAMISEN MENETELMÄT

- Ihmiskaupan uhrin tunnusmerkit
- Ihmiskaupan uhrin tunnistamisen menetelmät vastaanotolla
- Ihmiskaupan uhrin auttamisen menetelmät vastaanotolla
- Ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmä Suomessa

Ihmiskaupan uhrin tunnusmerkit

- Hänellä on toistuvia ruumiillisia vammoja mm. viiltoja tai palovammoja, joille ei löydy selitystä
- Lisäksi voi olla katkenneita hampaita ja kidutuksen jälkiä.
- Aliravitsemus, korkea verenpaine, vammat sukupuolielimissä, keskittymisvaikeudet, masennus, muistinmenetys tai aivovamma voivat olla tunnusmerkkejä muiden havaintojen rinnalla
- Hän käy usein sukupuolitauti testauksissa, tai abortissa
- Hänellä on paljon psyykkisiä vammoja, hän saattaa olla apaattinen, ei ota kontaktia tai sitten hän on hyvin hyökkäävä auttajaa kohtaan.
- Uhrilla on paljon ongelmiakin, hän kärsii unettomuudesta tai hän näkee paljon painajaisia.

Ihmiskaupan uhrin tunnusmerkit

- Ulkopuolinen taho määrää ihmiskaupan uhrin toiminnasta ja uhri on riippuvainen tästä henkilöstä.
- Uhri on pelkäävä, aranolainen tai kivulias. Hän ei ota katsekontaktia.
- Uhri ei osaa kieltä lainkaan tai auttavasti, hänellä on aina oma tulkki mukana, joka usein on ihmiskauppias.
- Uhri ei tiedä missä hän on, eikä hänellä ole henkilöpapereita itsellään.
- Osoitetiedot muuttuvat usein ajan saatossa tai hänen elinsuhteensa ovat kelvottomat.

Kuvallähde: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/10/30/12/14/search-1013910__340.jpg

Ihmiskaupan uhrin tunnusmerkit

- Näyttääkö joku matkustaneen väkisin?
- Onko puutteelliset suojavarusteet esim. työntekijällä?
- Uhrilla on usein huonot asuinolot, heitä asuu useita vieraita henkilöitä samassa asunnossa.
- Uhri ei tiedä työpaikkansa osoitetta tai kotiosoitettaan, tai pyrkii olemaan tietämättä.
- Työntekijällä ei ole vapaapäiviä tai lomia.
- Nuori tai aikuinen joka käy lähellä kotiapulaisena.
- Lapsi, jolla näyttää olevan epäasiallinen tai seksuaalisesti värittyynyt suhtautuminen miehiin.
- Nainen, joka tietää englanniksi vain seksuaalisuuteen liittyviä sanoja
- Hierojana työskentelevä ihminen, joka ottaa suuren määrän asiakkaita vuorokaudessa.

Kuvallähde: <https://pixabay.com/illustrations/suurenusiasi-etsii-1020142/>

Ihmiskaupan uhrin tunnistamismenetelmät vastaanotolla

- Uhrin kohtaaminen on ainutlaatuinen tilanne. Pyri ottamaan aikaa kohtaamiselle, ohjaa uhri mielellään rauhalliseen tilaan, jossa hän voi rauhassa kertoa kokemuksistaan.
- Korosta vaihtoehtoisuus ja varmista, että uhri ymmärtää sen.
- Kerro myös olevasi ilmoitusvelvollinen viranomaisille tilanteesta.
- Jos uhrilla on oma tulkki mukana, pyydä silti ammattilainen tulkkaamaan, koska monesti ihmiskauppias esiintyy uhrin tulkkina.
- Ohjaa uhri hänen seuralaisestaan muualle, että hän voi vapaasti puhua.
- Uhrille on annettava mahdollisuus päättää puhuuko hän naisen vai miehen kanssa.
- Uhrin ei voi pakottaa myöntämään olevansa ihmiskaupan uhri, vaan asiaa on lähestyttävä varoen.

Ihmiskaupan uhrin auttamismenetelmät vastaanotolla

- Jos tilanne on uhkaava, toimi protokollan mukaan ja tee hälytys viranomaisille.
- Uhri voi kärsiä niin kutsutusta Tukholma- syndroomasta, jossa uhri on kiintynyt omaan riistäjäänsä.
- Jos mahdollista pyydä moniammatillinen tiimi arvioimaan tilannetta.
- Uhrilta pitää olla suostumus auttamisen aloittamiseksi.
- Muutamia esimerkkejä kysymyksistä, joita voi esittää oletetulle uhrille:
 - Saatko tulla ja mennä niin kuin haluat?
 - Onko työpaikallasi sellainen henkilö, joka pelottaa sinua ja on uhannut sinua väkivallalla?
 - Millaiset asuinolosuhteesi ovat?
 - Onko joku pyytänyt sinulta seksiä vastineeksi ruuasta tai asumisesta?

Kuvallähde: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/03/30/14/36/hands-699486_340.jpg

Ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmä Suomessa

- **Auttamisen polku suomessa kulkee seuraavasti:**
 - **Epäily / Tunnistaminen käynnistyy ja kriteerit täyttyvät.**
 - **Auttaminen käynnistyy, jos kunnassa ei ole omaa tahoa tähän asiaa hoitaa Joutsenon vastaanottokeskus. (Suomessa palvelut keskitetty tänne)**
 - Asiasta tulee kirjallinen päätös.
 - Arviointi jatkuu.
 - Jos kyseessä alaikäinen-> mahdollinen huostaanotto tulee esille.
 - **Auttaminen/ Palvelut ja Tuki**
 - Asuminen/ Sijoitus - vastaanottokeskus, turvakoti, tukiasunto, lastensuojelulaitos.
 - Kriisiapu
 - Turvallisuus varmistetaan
 - Koulunkäynti mahd.
 - Sote-palvelut
 - Todistajansuojelu, Tulkki/ Oikeusapu
 - **Lopetusvaihe**
 - Kirjallinen lopetuspäätös
 - Paluun tukeminen, Kotouttaminen, Auttamisen jatkuminen turvataan

Kuvallähde: https://cdn.pixabay.com/photo/2013/07/12/18/09/help-153094_340.png

Ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmä Suomessa

- Auttamisjärjestelmään kuuluu erilaiset palvelut mm. Tulkkaaminen, terveyden- ja sosiaalihuollon palvelut, lainopilliset neuvot, toimeentulotuki ja turvallinen asuminen.
- Uhrille tarjotaan mahdollisuutta palata kotimaahansa tai annetaan apua oleskeluluvan hakemiseen.
- Uhrin tuen tarpeet arvioidaan yksilöllisesti.
- Jos epäilet olevasi tekemisissä ihmiskaupan uhrin kanssa, voit joko itse ohjata hänet ottamaan auttamisjärjestelmään yhteyttä, tai voit ottaa yhteyttä viranomaisiin, esim. Poliisi/ Joutsenon vastaanottokeskus
- Ihmiskauppa.fi sivustolta löydät tarvittavat tiedot ja puhelinnumerot
- Auttamisjärjestelmän kautta saa tulkkausapua, joidenkin kielten kanssa joutuu vaan odottelemaan pidempään, kuin toisten.

UHRIUTUMISEN SYYT JA SEURAUKSET

- Ihmiskaupan uhriksi joutumiselle altistavat tekijät
- Ihmiskaupasta aiheutuvat haitat uhrille ja läheisille

Kuvälähde: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/02/14/07/14/white-male-2064826_340.jpg

Uhriksi joutumiselle altistavat tekijät

- Ihmiskauppa alkaa monesti uhrin kauttakulkumaasta tai kohdemaasta.
- Uhriutuminen on mahdollista myös omalla paikkakunnalla.
- Altistava tekijä on uhrin heikko asema ja vähävaraisuus, alhainen koulutus työttömyys, köyhyys, perheensisäinen väkivalta, heikentynyt terveydentila ja huonot kotiolot.
- Monesti käytetään hyväksi ihmisen toivoa paremmasta elämästä.
- Uhri ei monesti ymmärrä olevansa uhri, koska omassa maassa elinolosuhteet ovat olleet huonommat.
- Monet ihmiskaupan uhrin tulevat samoista maista, kuin turvapaikan hakijat.
- Uhrin turvattomuutta käytetään hyväksi, koska palaaminen ei ole vaihtoehto hänelle.
- Uhria pelotellaan tai käytetään väkivaltaa hänen kontrolloimisekseen.

Ihmiskaupasta aiheutuvat haitat uhrille ja läheisille

- Pitkänkin ajan kuluttua uhrille voi tulla psyykkisiä, fyysisiä tai sosiaalisia seuraamuksia.
- Uhri voi olla väkivallan uhri tai riippuvaisia huumeista
- Seksin kautta voi tulla sukupuolitauteja.
- Uhri voi kärsiä mielenterveysongelmista, itsetuhoisuudesta ja syrjäytymisestä.
- Uhri voi oireilla myös syömishäiriöllä.
- Uhri voi aiheuttaa lapsilleen väkivaltaa, jota pitää normaalina itse.
- Univaikeudet, itsesyytökset, tyhjyyden tunne, pysyvät ulkoiset vammat hävettävät.
- Pelko perheen perustamisesta, pelkää raskautta aiempien aborttien vuoksi tai synnytys laukaisee kiputilat.
- Lähipiiri voi kokea häpeän tunnetta

Pyritkö sinä jatkossa toimimaan miten?

Kuvälähde: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/11/06/11/44/binoculars-1026427_340.jpg
https://cdn.pixabay.com/photo/2021/09/05/08/33/cover-your-face-with-your-hands-6599123_960_720.jpg

LÄHTEET

- Saarni Merja. 2016. Orjuustänaän. Otavan kirjapaino oy. Keuruu.
- Ihmisoikeusliitto, YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, 10.12.1948/
- Lillsunde Pirjo. Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019. Asiantuntijalausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle: Ihmiskaupan kaltainen pakkotyö. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2019-AK-258160.pdf>
- Journal of legal nurse consulting. Identifying victims of human trafficking: What to look for in healthcare setting. 1.9.2020
- Leslie, J. Human trafficking: Clinical assessment Guideline. Journal of trauma nursing. 1.9.2018
- Suomen lähetysseura ry. Seis! Pysäytä ihmiskauppa. Vantaa. 2011. Hansaprint Oy.
- Hirvonen, J. Sosiaalityö ja ihmiskauppa- kuntouttavan työn käytännöt Suomessa ja Venäjällä. Mikkeli. 2013. Kopijyvä Oy.

LÄHTEET

- Poliisi. 2021. <https://poliisi.fi/ihmiskauppa>
- Maahanmuuttovirasto. 2020. [https://migri.fi/-/ihmiskaupan-uhrien- auttamisjärjestelmaan-ennatysmaara-suomessa-](https://migri.fi/-/ihmiskaupan-uhrien-auttamisjärjestelmaan-ennatysmaara-suomessa-)
- Terveiden - ja hyvinvoinninlaitos. 2020. Ihmiskaupan uhrin. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/ihmiskaupan-uhrit/>
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36/EU 5.4.2011 https://eurlex.europa.eu/legalcontent/FI/TXT/uri=uriserv%3AOJ.L_.2011.101.01.0001.01.FIN&toc=OJ%3AL%3A2011%3A101%3ATO
- Laki kansainvälistä suojelua haavevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta. 2011. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110746>.
- Laki kotouttamisen edistamisestä. 2010. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>.
- Rikoslaki 19.12.1889/39. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L>.

Opas on laadittu sairaanhoitaja-tutkinnon opinnäytetyönä Karelia ammattikorkeakoulun käyttöön.

Jenna-Mari Laakkonen, Tuulia Vesterinen
Joulukuun, 2021

Kuva https://karelia.fi/wp-content/uploads/2020/10/Karelia_AMK_logo_RGB.png